

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Høgda boligfelt i Bleikvassli - konsekvenser for reindriftsnæringen

NIBIO RAPPORT | VOL. 9 | NR.--- | 2023

Svein Morten Eilertsen
Avdeling for utmark og næringsutvikling

TITTEL/TITLE

Høgda boligfelt –konsekvenser for reindriftsnæringen

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Svein Morten Eilertsen

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
22.02.2023	9/____/2023	Åpen	53094-1	
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
		30		

OPPDRAAGSGIVER/EMPLOYER:

Asplan Viak

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Stein Hamre

STIKKORD/KEYWORDS:

Reindrift, boligfelt, konsekvensutredning, inngrep, forstyrrelser og avbøtende tiltak

Reindeer husbandry, detached houses, environmental assessment, disturbances, conflict reducing efforts

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Utmark

Natural rangeland

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Foreliggende rapport er utredning av konsekvensene for reindriftsnæringen ved etablering av Høgda boligfelt i Bleikvasslia, Hemnes kommune. Både planområdet og influensområdet har «**middels verdi**» for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt. Samlet belastning for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt er stor, og ethvert nytt inngrep vil redusere fleksibiliteten til distriktet. Påvirkningen fra boligfeltet fører til at planområdet og influensområdet blir mellom «**noe forringet**» og «**forringet**». Dette gir **konsekvensgrad** «-» som tilsvarer noe miljøskade på arealets funksjon for reindrifta. Det er foreslått avbøtende tiltak (begrensninger på utendørsbelysning).

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Nordland Fylke

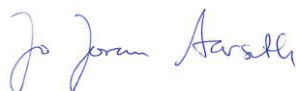
KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Hemnes kommune

STED/LOKALITET:

Bleikvasslia

GODKJENT /APPROVED

JO JOREM AARSETH

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

SVEIN MORTEN EILERTSEN

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Innhold

Sammendrag	4
1 Bakgrunn etablering av boligfelt	5
1.1 Høgda boligfelt	5
2 Metodikk.....	7
2.1 Datagrunnlag og informasjonsinnhenting	7
2.1.1 Dialog med Røssåga/Toven reinbeitedistrikt	7
2.1.2 Om reindriftas arealbrukskart og distriktsplaner	7
2.2 Konsekvensutredning	8
2.2.1 Verdisetting	8
2.2.2 Påvirkning	9
2.2.3 Konsekvens	10
2.2.4 0-alternativet	11
2.2.5 Om tradisjonell praktisk samisk reindriftskompetanse	11
2.2.6 Direkte effekter, indirekte regionale effekter og kumulative effekter	11
2.3 Usikkerhetsfaktorer ved utredningen	13
3 Statusbeskrivelse	14
3.1 Landskapet i utredningsområdet	14
3.2 Røssåga/Toven reinbeitedistrikt	14
3.3 Reindriftas arealbruk	15
3.4 Verdivurdering	15
3.4.1 Arealbruk gjennom reindriftsåret	15
3.4.2 Oppsamlingsområder	18
3.4.3 Flytte- og trekkveier	19
3.4.4 Fremtidig reindriftsvirksomhet (fram mot år 2040)	19
3.4.5 Samlet verdivurdering	19
3.5 Samlet belastning for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt	19
3.5.1 Potensiell økning i samlet belastning i årene framover	21
4 Påvirkning og konsekvens	23
4.1.1 Direkte arealtap	23
4.1.2 Indirekte arealtap	23
4.1.3 Påvirkning og konsekvens for utredningsområdet der samlet belastning av eksisterende og planlagte inngrep for reinbeitedistriktet hensyntas	23
4.1.4 Anleggsperioden	23
5 Avbøtende tiltak og konklusjon	25
5.1 Avskjerming av utendørsbelysning, regulering av utendørsbelysning	25
5.2 Avbøtende tiltak i anleggsperioden:	25
5.2.1 Stopp i anleggsarbeidet når rein skal flyttes forbi anleggsområdet	25
5.3 Konklusjon	25
6 Referanser	26

Sammendrag

Foreliggende rapport er en utredning av konsekvensene for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt ved etablering av Høgda boligfelt i Bleikvasslia i Hemnes kommune. Denne rapporten, som utreder konsekvensene for reindriftsnæringen ved etablering av boligfeltet, er utført av NIBIO v/Svein Morten Eilertsen.

Utredningsområdet for Høgda boligfelt ligger innenfor grensene til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt. Boligfeltet er planlagt i nærheten av boligbebyggelsen i Bleikvasslia. Det betyr at det allerede er betydelige arealinngrep i området og at menneskelig aktivitet påvirker reinens bruk av beiteressursene i området. Det går verdifulle trekk- og flyttleier i nærheten av det planlagte boligfeltet. Området brukes som høstvinterbeiter. Med de pågående klimaendringene kan området få økt verdi som høstvinter- og tidlig vinterland. Samlet vurderes derfor planområdene å ha «**middels stor verdi**» for reindrifta (tabell 4).

Samlet belastning for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt er stor, og ethvert nytt inngrep reduserer fleksibiliteten til distriktet. I tillegg vil samlet belastning med stor sannsynlighet øke i årene framover. Dette skal hensyntas ved vurdering av påvirkning ved eventuell etablering av Høgda boligfelt. Etablering av boligfeltet vil gi et arealtap på under 2 dekar i et område som allerede er sterkt påvirket (nærhet til boligbebyggelse, dyrka innmark og veier). Det betyr at reinen allerede i dag viser en betydelig unnvikelse fra disse arealene på grunn av disse inngrepene og forstyrrelsene fra menneskelig aktivitet. I og med at det går viktige trekk- og flyttleier i området og samlet belastning i samtlige sesongbeiter til distriktet vurderes til å være betydelig, vurderes det derfor at påvirkningen (inkludert samlet belastning) fører til at influensområdet blir mellom «**noe forringet**» og «**forringet**» av etableringen av boligfeltet. Dette gir **konsekvensgrad** «-» som tilsvarer noe miljøskade på arealets funksjon for reindrifta (tabell 4). Det er foreslått avbøtende tiltak (begrensninger på utendørsbelysning).

Anleggsperioden vil ha en forstyrrende virkning på reinen. Påvirkningen på reinen fra anleggsarbeidene vil være avtakende med økende avstand til planområdet. For influensområdet nærmest hytteområdene vurderes det derfor at påvirkningen fra anleggsperioden fører til at området blir «**forringet**». Dette gir **konsekvensgrad** «--» som tilsvarer betydelig grad av miljøskade på arealets funksjon for reindrifta (tabell 4).

1 Bakgrunn etablering av boligfelt

Det planlegges etablering av Høgda boligfelt i Bleikvasslia i Hemnes kommune. For boligfeltet er det plankonsulent Asplan Viak, som på vegne av SHAK Eiendom AS, ønsker å regulere deler av eiendommen gnr. 124 bnr. 91 til boligtomter.

1.1 Høgda boligfelt

Følgende beskrivelser er hentet fra «Detaljregulering Høgda boligfelt»; Asplan Viak, Oppdragsnummer 635282-01, datert 12.06.22: Planforslaget vil legge til rette for 5 eneboligtomter og adkomstveier. De arealene som ikke omfattes av disse formålene vil reguleres som friområdene. Høgda boligfelt er planlagt plassert like øst for sentrum av Bleikvasslia (Figur 1 og 2).

Figur 1. Oversiktskart med plassering av planområdet Høgda boligfelt (markert med svart pil).

Figur 2. Kart med planavgrensning (svart stiptet linje) av Høgda boligfelt.

Fra planprogrammet sies at store deler av området er skogkledd. Det er også registrert areal med myr i området. Nærområdet består av skogkledd li nord for fylkesveien samt noen boligtomter vest for planområdet. Det er også etablert skianlegg med et enkelt skitrekk og lysløype. Sør for veien er det landbruksarealer. Terrenget heller fra nord til sør.

Det legges opp til å regulere inn 5 eneboligtomter, adkomstvei til disse og friområder (Figur 3). Som en konsekvens av innspill fra Nordland fylkeskommune vil det bli regulert inn en gang- og sykkelvei langs fylkesveien fram til avkjøring til boligtomtene. Denne gang- og sykkelveien vil også bli brukt i forbindelse med adkomst til friluftsområdene øst og nord for planområdet.

Figur 3. Foreslått plassering av boligtomtene i Høgda boligfelt.

2 Metodikk

Denne konsekvensutredningen følger metodikken beskrevet i Vegvesenets håndbok V712 (Statens vegvesen 2018).

Begrepsbruk i rapporten:

Planområdet (Figur 2 og 3) omfatter arealene der boligtomtene er planlagt passert med tilhørende infrastruktur (veier, parkeringsplasser, strømtilførsel m.m.). Selv om ikke hele planområdet kommer til å bli nedbygget, har utreder valgt å regne hele planområdet som direkte arealtap. Dette fordi det er lite sannsynlig at reinen kommer til å bruke arealene helt inntil bolighusene som beiter.

Influensområdet er sonen rundt planområdet der man kan forvente at utbyggingen vil påvirke reindrifta. Det er uklart hvor stort området som omfattes av støy, lys og menneskelig aktivitet fra boligfeltet er, og som dermed vil ha negativ innvirkning på reinen. Utfyllende forklaring av denne problemstillingen er gitt i avsnittet «indirekte regionale effekter kap. 2.2.6.

Utredningsområdet er summen av både plan- og influensområdet.

2.1 Datagrunnlag og informasjonsinnhenting

Utredningen er basert på informasjon fra Røssåga/Toven reinbeitedistrikt, faglitteratur rundt temaet reindrift inngrep og forstyrrelser, reindrifas arealbrukskart og samtaler med representanter for reinbeitedistriktet.

2.1.1 Dialog med Røssåga/Toven reinbeitedistrikt

Det ble gjennomført fysisk møte med Nils Mathis Anti og Eva Stina Andersson 15. desember 2022. I dette møtet ble blant annet følgende tema gjennomgått:

- reinbeitedistriktets bruk av de ulike sesongbeitene gjennom reindriftsåret
- reindrifas bruk av tiltaks- og influensområdet
- eksisterende og planlagte inngrep i distriktet og virkningen av disse på reindrifta
- omfang av fritidsaktivitet i distriktet
- avbøtende tiltak i anleggs- og driftsfasen

Beskrivelsen av reindrifas arealbruk i foreliggende rapport har blitt sendt til Nils Mathis Anti og Eva Stina Andersson for gjennomlesning, og distriktet ble oppfordret til å gi tilbakemeldinger på eventuelle feil og mangler i denne arealbruksbeskrivelsen. Nils Mathis Anti og Eva Stina Andersson har fått oversendt endelig rapportutkast for kvalitetssikring. I tillegg ble arealbruksbeskrivelsene og verdivurderingen i rapportutkastet kvalitetssikret i møte med reindriftsutøverne 20. mars 2023. Det presiseres at beskrivelsene av reinbeitedistriktets arealbruk gjennom driftsåret baseres på reindriftsutøvernes tradisjonskunnskap. Dette innebærer at man får med informasjon om variasjoner i reinens arealbruk mellom år. På grunn av de pågående klimaendringene er det også vurdert hvordan de ulike arealene kan få endret verdi som sesongbeiter.

2.1.2 Om reindrifas arealbrukskart og distriktsplaner

Landbruksdirektoratet (2017) om reindrifas arealbrukskart:

Reindrifas arealbruk er tilpasset skiftende naturgitte forhold og også samfunnsmessige endringer. Det lar seg derfor ikke gjøre å kartfeste alle sider ved arealbruken på en eksakt måte. Reindrifskart er en illustrasjon av hvordan reinbeitedistriktene normalt og i hovedsak bruker områdene, og en slik illustrasjon må suppleres med reindriftsutøverens mer detaljerte

kunnskap. Kartene er utarbeidet som et samarbeid mellom Landbruksdirektoratet, Statsforvalteren og det enkelte reinbeitedistrikt.

Kartene er utarbeidet som oversiktskart og i stor målestokk. Informasjonen i reindriftskartene må derfor brukes med forbehold om at denne er veiledende. Det presiseres at publisert kartmateriale ikke er rettslig bindende for framtidig bruk, men veiledende som informasjonsmateriale og grunnlag for planlegging.

I Norconsult (2021) sies følgende om arealbrukskartene: Som navnet sier er arealbrukskartene reindrifta sine kart. Det er reinbeitedistriktene som har lokalkunnskapen om arealbruken innenfor sitt distrikt, og det er derfor også reinbeitedistriktene som har tegnet manuskartene på 1:50 000 kart som senere er blitt digitalisert. Dette innebærer at arealbrukskartene er å regne som oversiktskart og gjenspeiler den normale bruken av arealene (Landbruksdirektoratet, 2014). Vær, vind, snøforhold, inngrep, rovviltbelastning og menneskelig aktivitet i reinbeiteområdene kan påvirke den normale bruken. Slike endringer fra år til år fanges ikke opp av arealbrukskartene.

Distriktsplaner: Alle reinbeitedistrikt skal utarbeide distriktsplan med informasjon om blant annet bruk av beitene og flyttleiene gjennom driftsåret, beitetrekk, motorferdsel og permanente gjerder og reindriftsanlegg i distriktet. Planen er distriktets dokument, og har som formål å være et hjelpemiddel for offentlig planlegging. Den skal gi en grunnleggende innføring i den lokale reindrifta i distriktet, og være et godt utgangspunkt for videre kunnskapsutveksling med reinbeitedistriktet (Norconsult, 2021).

Blant annet på grunn av skiftende natur- og driftsforhold er det ikke mulig å beskrive alle sider av reindrifta på en eksakt måte. Distriktsplanen er derfor ikke en fullstendig skildring av driften i distriktet, og større og mindre avvik fra planen er både vanlig, nødvendig og lovlig. Unøyaktigheter kan også forekomme, og det er viktig å ha dialog med reinbeitedistriktet i enkeltsaker for å kvalitetssikre opplysninger (Norconsult, 2021).

2.2 Konsekvensutredning

Utredningen er gjennomført i henhold til beskrivelsene og metodikken beskrevet i Håndbok for konsekvensanalyser V712 (Statens vegvesen, 2018). Analysen gjennomføres etter følgende trinnvise metode: Statusbeskrivelse, verdisetting, vurdering av påvirkning og vurdering av konsekvens:

2.2.1 Verdisetting

Verdien av utredningsområdet vurderes og fremstilles etter følgende glidende skala:

Verdivurdering delområde				
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
-----	-----	-----	-----	-----
▲				

Figur 4. Skala for vurdering av verdi. Linjalen er glidende der pilen flyttes for å nyansere verdivurderingen.

Vegvesenets håndbok 712 (2018) sier følgende om verdivurdering av arealer knyttet til reindrift:

Hovedkilden til informasjon for verdisetting finnes hos reindriftsforvaltningen (Statsforvalteren), hos kontaktpersoner for aktuelle reinbeitedistrikt og hos utøverne (siidaen). Det finnes gode kart over årstidsbeiter, kalvingsområder, trekklei, flyttlei med mer i reindriftskart som ligger på kartsidene (Kilden) til NIBIO. Disse kartene er ikke alltid helt oppdaterte og supplerende informasjon må derfor innhentes fra reinbeitedistriktene. Det er videre viktig å kartlegge bruken av arealene mer nøyaktig og dette gjøres ved kontakt med reinbeitedistrikt og siidaer. For vurdering av årstidsbeiter vil verdi også påvirkes av hvilken type beite som er minst tilgjengelig for utøveren

(minimumsfaktor). Flytting mellom områdene skjer normalt i faste traséer og disse er derfor særlig viktig. Skillet mellom alternative og aktive flyttleier skjer ut fra lokal kunnskap og kontakt med siidaen. Noen reinbeitedistrikt har flytting med bil eller båt. I tilknytning til slik drift er det gjerne faste områder disse ankommer/forlater og det kan være viktige oppsamlingsområder og gjerdeanlegg knyttet til disse.

Kriterier for verdivurdering av reindrift i denne rapporten følger Vegvesenets håndbok 712 (2018; tabell 1):

Tabell 1. Kriterier for vurdering av verdi ved tema reindrift.

Regis- trerings- kategori	Del- kategori	Ubetyde- lig verdi	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Reindrift	Flyttlei, trekk- lei og anlegg		Gjerder og anlegg ikke i bruk	Mindre brukte trekkleier Mindre viktige gjerder og anlegg	Alternative flyttleier Trekkleier Gjerder og anlegg med alternativ	Aktive flyttleier Gjerder og anlegg uten alternativ
	Beiteom- råder og kalvings- område			Mindre viktige beiteområder	Særlig viktige beiteområder	Kalvingsområder Beiteareal som er minimumsfaktor

Reindriften er helt avhengig av alle typer årstidsbeiter og funksjonsområder (flytt- og trekkleier, oppsamlingsområder, gjerdeanlegg mm) for å kunne gjennomføre helårsbeiting i utmarka. Likevel er det vanlig å rangere kalvingsområder og minimumsbeiter (som er vinterbeitene i de aller fleste distriktene) høyere enn andre sesongbeiter. Uforstyrrede flyttleier er helt nødvendig for at reinen skal kunne bruke de ulike sesongbeitene. Derfor rangeres normalt flyttleiene høyere enn de andre funksjonsområdene til reindriften. Også Statens vegvesens Håndbok for konsekvensanalyser V712 skiller på denne måten mellom ulike årstidsbeiter og funksjonsområder. Foreliggende konsekvens-utredning bygger på metodikken beskrevet i Vegvesenets håndbok, men det er også lagt vekt på de faktiske forholdene i Røssåga/Toven reinbeitedistrikt ved vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens.

2.2.2 Påvirkning

Påvirkning er et uttrykk for endringer som det foreslåtte tiltaket vil medføre for reindriften. Håndbok 712 beskriver vurdering av påvirkning på reindrift slik:

Eksempler på aktuelle påvirkninger er beslag og tap av beiteareal. Dette gjelder både fysisk, i form av støy/forstyrrelser og at beiteområder blir gjort utilgjengelige pga. skjæringer i naturlig trekklei. For vurdering av påvirkningsgrad må både arealbeslag/-tap og følgevirkninger vurderes. Det kan for eksempel være inngrep i flyttlei og anlegg. Merk at reindriftsloven fastslår retten til fritt og uhindret å drive og forflytte rein, og at det ikke er tillatt å stenge flyttlei. Det er med andre ord ikke bare stenging av flyttlei som er forbudt, men også tiltak som kan virke forstyrrende og vanskelig-gjøre flyttingen. Slike tiltak krever godkjenning etter loven og vil forsterke påvirkningsgraden. Det er viktig å vurdere sumvirkning av negativ påvirkning for driftsenheten/ -siidaen. For reindrift er det også særlig viktig å se nye tiltak i sammenheng med eksisterende tiltak og planlagte tiltak for å vurdere den samlede virkningen/belastningen. For reindrift vil det ofte kunne være særlige negative konsekvenser i anleggsfase og disse må synliggjøres.

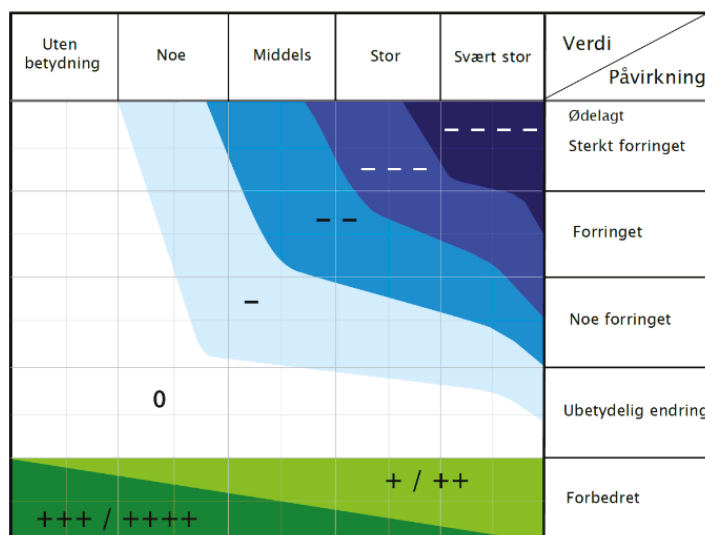
Skalaen for påvirkning er inndelt i fem trinn og går fra sterkt forringet, forringet, noe forringet, ubetydelig forringet til forbedret påvirkning. I Vegvesenets håndbok 712 (2018) er det gitt følgende veiledning for vurdering av påvirkning på reindrift (tabell 2):

Tabell 2. Kriterier for vurdering av påvirkning på reindrift.

Tiltakets påvirkning	Ødelagt/ sterkt forringet	Forringet	Noe forringet	Ubetydelig forringet	Forbedret
Reindrift	Stenging av flyttlei. Inngrep i kalvingsområder som gjør disse ubrukelige. Inngrepet avskjærer eksisterende beiteområder for framtidig bruk.	Mindre inngrep i kalvingsområder som tilnærmet kan brukes som før. Betydelig arealbeslag eller tap av beite. Sperring av trekklei med få alternative trekkmuligheter.	Arealbeslag eller tap av beite i noe påvirkning. Sperring av trekklei med flere alternativer trekkmuligheter.	Ingen eller minimal andel av beiteområde blir berørt.	Nye/tidligere beiteområder blir gjort mer tilgjengelig. Tidligere flyttlei og trekklei kan gjenåpnes.

2.2.3 Konsekvens

Konsekvensgraden for hvert delområde kommer frem ved å sammenstille vurderingene av verdi og påvirkning (tabell 1 og 2). Dette gjøres i henhold til konsekvensvifta i Vegvesenets håndbok 712 (2018; Figur 5).

Figur 5. Konsekvensen for et delområde framkommer ved å sammenholde grad av verdi i x-aksen med grad av påvirkning i y-aksen. Figuren er hentet fra Statens Vegvesen (2018).

Skalaen for konsekvens går fra 4 minus til 4 pluss. De negative konsekvensgradene er knyttet til at et delområde (eller flere) får redusert verdi for reindriften som følge av at tiltaket gjennomføres. Eventuelle positive konsekvensgrader forutsetter en verdiøkning for reindriften etter at tiltaket er realisert. Matrisen (Figur 5) innebærer for eksempel at for områder med svært stor verdi vil påvirkning

som fører til «forringet» driftsforhold for reindrifta gi konsekvensgrad «---» som betegnes som alvorlig miljøskade.

Tabell 3. Skala og veiledning for konsekvensvurdering.

Skala	Konsekvensgrad	Forklaring
----	4 minus (----)	Den mest alvorlige miljøskaden som kan oppnås for delområdet. Gjelder kun for delområder med stor eller svært stor verdi.
---	3 minus (---)	Alvorlig miljøskade for delområdet.
--	2 minus (--)	Betydelig miljøskade for delområdet.
-	1 minus (-)	Noe miljøskade for delområdet.
0	Ingen/ubetydelig (0)	Ubetydelig miljøskade for delområdet.
+ / ++	1 pluss (+) 2 pluss (++)	Miljøgevinst for delområdet: Noe forbedring (+), betydelig miljøforbedring (++)
+++ / ++++	3 pluss (+++) 4 pluss (++++)	Benyttes i hovedsak der delområder med ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdøkning som følge av tiltaket.

2.2.4 0-alternativet

Konsekvensene av tiltaket vurderes opp mot tilstanden slik den ser ut for reindrifta i dag. Dette omtales som 0-alternativet. For etableringen av Høgda boligfelt innebærer dette at det legges til grunn at boligfeltet med tilførselsvei og tilhørende infrastruktur (vann- og strømtilførsel) ikke vil bli bygget.

2.2.5 Om tradisjonell praktisk samisk reindriftskompetanse

Sametinget er opptatt av at tradisjonell samisk kunnskap skal inngå i kunnskapsgrunnlaget ved planlegging og konsekvensutredninger i samiske områder (Kilde: [Sametinget](#)). For samisk kultur er naturgrunnlaget og tilgang til naturens ressurser vesentlig. I henhold til naturmangfoldloven § 8 skal *myndighetene legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk (...).*

Det er de lokale reindriftsutøverne og reinbeitedistriktene som er eksperter på sin drift og sine driftsforhold. Det er derfor vesentlig at deres kunnskap og erfaring tas med som del av kunnskapsgrunnlaget. Det berørte reinbeitedistriktet har vært en viktig kunnskapsleverandør i forbindelse med denne konsekvensutredningen.

2.2.6 Direkte effekter, indirekte regionale effekter og kumulative effekter

I forbindelse med inngrep i arealene til reindriftsnæringen er det vanlig å dele tapet av beiteareal i tre kategorier – direkte effekter, indirekte regionale effekter og kumulative effekter (Lie 2006). I Norconsult (2021) gis det en oversiktlig beskrivelse av disse formene for tap av beiteareal:

Direkte effekter

Utbygging av boligfelt med tilhørende infrastruktur (vei, parkeringsplasser og eventuelle transformatorstasjoner) vil være eksempler på direkte lokale tap av beiteareal. I tillegg vil eventuell inngjerding av boligfeltet øke det direkte arealtapet. Normalt er det direkte tapet av beiteareal ved et inngrep relativt lite sett opp mot det totale reinbeitearealet i et reinbeitedistrikt. I tillegg til tapt beiteareal fører også inngrep, støy og menneskelig aktivitet til økt stress hos rein som er i nærheten. Dette kan føre til fluktreaksjon hos reinen og betydelige arealer kan bli liggende ubenyttet, selv om de kan ha høy beiteverdi for reinen (f.eks. Eftestøl m.fl., 2021 og Strand m.fl., 2017).

Det er forsket på adferdsendringer hos rein i nærheten av inngrep og menneskelig aktivitet. Forskning viser at selv om reinen kan oppholde seg i områder med forstyrrelser, er de mer urolige. Dette fører til redusert beitetid (energiopptak) og økt energiforbruk i form av frykt- og fluktadferd (Norconsult, 2021). Redusert energiopptak og samtidig økt energiforbruk påvirker reinens kondisjon. Redusert kondisjon kan igjen føre til redusert overlevelsessevne. Mindre protein- og fettreserver, som bygges opp i kroppslagrene (muskler og fettvev) i barmarksperioden, kan svekke evnen til å overleve vinteren. Redusert kondisjon kan også redusere muligheten reinen har til å unngå rovviltangrep.

Indirekte regionale effekter

Dersom reinen reduserer bruken av enkelte områder som følge av menneskelig aktivitet og forstyrrelser, er det eksempel på indirekte regionale tap av beiteareal. Unnvikelseeffekt får man når rein unnviker eller reduserer bruken av beiteområder med inngrep og/eller med menneskelig aktivitet. Rein kan unnvike et område i en viss radius rundt inngrepet eller aktiviteten (Eftestøl m.fl. 2020), og sensitive dyr, særlig simle med kalv, vil redusere bruken av området mer enn dyr med mer risiko-villighet. Studier viser også at risikovilligheten øker ved mangel på alternative beiteområder (Skarin m.fl., 2008). Det betyr at reinen primært ville ha unngått områder med forstyrrelser, men dersom den må være i området for å skaffe seg mat, kan den oppsøke også områder med forstyrrelser.

Skarin m.fl. (2004) har vist at rein kan oppsøke områder med forstyrrelser i perioder med insektstress om sommeren, dersom disse områdene har lavere tetthet av insekter sammenlignet med nærliggende områder. Videre har Skarin m.fl. (2008) dokumentert at rein bruker beiteområder nærmere menneskelig aktivitet dersom disse arealene representerer spesielt gode beiteområder.

I Norconsult (2021) sies: *Det er bred enighet om at den største unnvikelseeffekten kommer av menneskelig aktivitet, og at fysiske inngrep i seg selv normalt har mindre negativ effekt. Men, også fysiske inngrep kan medføre unnvikelseeffekt – særlig dersom det kan knyttes til menneskelig aktivitet. Forstyrrelser i anleggsperioden kan ha stor betydning for hvordan reinen i ettertid oppfatter inngrepet. Får reinen negative opplevelser under anleggsarbeidet kan det føre til at det tar lengre tid før de tar et område i bruk igjen. Blir anleggsarbeidet utført skånsomt, for eksempel når dyrene ikke er i området, vil konsekvensene på lang sikt sannsynligvis bli mindre. I hvilken grad reinen vil tilvenne seg et inngrep, og hvor fort de vil gjøre det, avhenger blant annet av graden og typen av menneskelig aktivitet i tilknytning til anlegget etter at anlegget er etablert (Aanes m.fl., 1996).*

Det har vært en økende forståelse for at reinsdyr er vare for bevegelser, noe som særlig har vært aktuelt ved etablering av vindkraftanlegg i reinbeiteområder. Eksempelvis erfarte reindriftsutøverne i Rakkonjarga reinbeitedistrikt at Raggovidda vindkraftverk påvirket reinens arealbruk og trekkmonster negativt (Colman m.fl., 2016 og 2020). Dette skjedde opptil 5-6 km fra vindturbinene, og kan medføre endringer i arealbruken på betydelig større skala enn dette. Analysene av GPS-data fra reinsdyrene støttet i stor grad opp om reindrifts erfaringer, med en redusert arealbruk opptil flere km fra vindkraftverket, et raskere trekk sørover forbi anlegget etter kalvinga, redusert trekk nord for vindkraftverket og økt bruk av arealer sør for vindkraftverket vår- og høst (Colman m.fl., 2016 og 2020).

Videre er det påvist at rein kan reagere på menneskeskapte linjer i terrenget (kraftledninger, rørgater, veier mm), og at slike linjer kan få en barrierevirkning. Slike barrierevirkninger kan få konsekvenser i forhold til utnyttelse av marginale beiteareal ved at mindre beiteareal på «den andre siden» av barrieren blir mindre attraktivt og dermed mindre utnyttet. Barrierevirkninger kan også få konsekvenser for trekk- og flyttleier ved at reinen vegrer seg for å krysse det som oppleves som en barriere (Vistnes, 2004).

I foreliggende utredning vil det være indirekte effekter på reinen fra boligfeltet. Disse kan stekke seg over et betydelig større område enn selve planområdet.

Kumulative effekter

Kumulative effekter er de samlede, langvarige effektene på reinsdyr som skyldes inngrep og forstyrrelser, inkludert menneskelig aktivitet. Den totale effekten av mange små inngrep og forstyrrende aktiviteter kan være større enn det de enkelte inngrep skulle tilsi (Landbruks- og matdepartementet, 2021). Eksempelvis kan redusert beiting i barmarksesongen føre til reduserte protein- og fettreserver som er nødvendig for å klare seg gjennom vinteren. Dette kan føre til økt dødelighet, redusert drektighet, lavere kalvingsprosent, redusert kalveoverlevelse, lavere slaktevekter og samlet sett redusert produksjon. Vistnes m.fl. (2004) fremhever tre viktige kumulative effekter:

- Tap av bæreevne – det blir beiteressurser til færre reiner som følge av tap av beiteland
- Økte tap til rovdyr når dyrene presses sammen på mindre og mindre områder
- Redusert produksjon og dårligere slaktevekter dersom ikke reintallet reduseres i takt med tap av beiteland.

2.3 Usikkerhetsfaktorer ved utredningen

Reinen har naturlige samlings- og spredningsperioder i løpet av året. Det skyldes blant annet naturlige instinkter, beiteforhold, vær, temperatur og tidspunkt på året (Landbruks- og matdepartementet, 2021). Når reinen går spredt, går den i småflokker som kan fordele seg over store beiteområder. Når slike beiter ligger i skogområder, er det vanskelig å få øye på reinen og dermed vanskelig å kvantifisere hvor mange dyr som bruker det enkelte området.

Vurderingene av påvirkning av menneskelig aktivitet på reinen for influensområdet er basert på skjønn og det vil derfor være usikkerhet knyttet til disse vurderingene. Særlig gjelder dette ved økende avstand til det planlagte boligfeltet. I og med at boligfeltet er planlagt etablert i et område med eksisterende bebyggelse like i nærheten, er det allerede aktivitet i området som påvirker reinens arealbruk. En viktig usikkerhetsfaktor ved denne utredningen er de pågående klimaendringene. Disse kan føre til at de lavereliggende områdene og arealene som heller mot sør-vest i økende grad vil få lengre snøfrie perioder, eller så lite snø at reinen kan grave seg gjennom denne senhøst, høstvinter- og tidlig i vinterperioden.

Ifølge metoddelen i veilederen (Statens vegvesen, 2018) definerer ikke verditablellen (tabell 1) for deltema reindrifft verdigradier under middels verdi. Det betyr at beiteområder som brukes svært lite kan få samme verdi som andre områder som blir benyttet i større grad, men ikke er minimumsbeiter.

3 Statusbeskrivelse

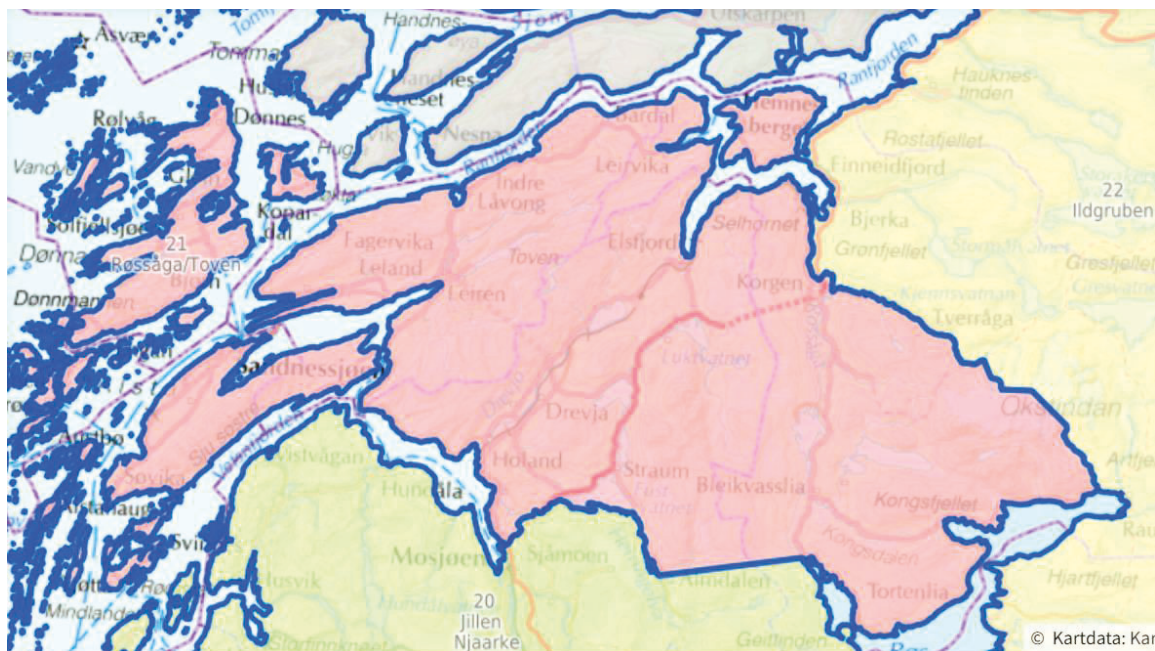
Arealbrukskartet, distriktsplanen og supplerende samtaler med representanter fra Røssåga/Toven 15. desember 2022 danner grunnlaget for statusbeskrivelsen i denne rapporten.

3.1 Landskapet i utredningsområdet

I henhold til Norsk institutt for jord- og skogkartlegging sin inndeling i landskapsregioner i Norge tilhører planområdet for hyttefeltene landskapsregion nr. 33 «Innlandsbygdene i Nordland», underregion nr. 3 – Røssvatnet «med form som et enormt høyfjellsbasseng».

3.2 Røssåga/Toven reinbeitedistrikt

Røssåga/Toven reinbeitedistrikt disponerer 2.231 km² beitearealer i kommunene Hemnes, Vefsn, Leirfjord, Alstahaug, Herøy, Dønna (Figur 6). Distriktet grenser mot følgende reinbeitedistrikt: Ildgruben i nordvest og vest, Hestmannen/Strandtindene i nord og Jillen Njaarke i sør. Distriktet har et øvre reintall på 1.200.

Figur 6. Røssåga/Toven reinbeitedistrikts grenser (kartet er hentet fra <http://kilden.nibio.no>).

Det er tre siidaandeler tilknyttet Røssåga/Toven reinbeitedistrikt. Distriktet har bygget opp rein-flokken fra et reintall i sluttstatus på 263 dyr i 2013/14 til rundt 900 dyr siden 2017/18. Per 31. mars 2021 var korrigert reintall 913 stk. Flokksammensetningen per 31. mars 2021 var 72 % simler, 10 % okser og 18 % kalver (Landbruksdirektoratet, 2022).

Tilgangen på reinkalver (kalvetilgangen etter tap) på 49 % (317 kalv av 644 simler i forhold til simler i vinterflokkens driftsåret 2020/21, var god i forhold til gjennomsnittet i Nordland (36 %) (Landbruksdirektoratet, 2022).

I driftsåret 2020/21 var slakteuttaket 237 dyr, noe som gav 6.862 kg kjøtt, noe som var det fjerde høyeste blant reinbeitedistriktene i Nordland reinbeiteområde. Den østre siidaen har størst produksjon. Slakteuttaket fordelte seg på 4 % okser, 27 % simler og 70 % kalv. Distriktet hadde et slakteuttak på 5,8 kg/rein i vårflokk i driftsåret 2020/21, dette er høyere enn gjennomsnittet for reinbeitedistriktene i Nordland (3,4 kg/rein; Landbruksdirektoratet, 2022).

Vinteren 2022 opplevde Røssåga/Toven reinbeitedistrikt at svært mange simler døde og mange andre aborterte som følge av kobberforgiftning mens de var på vinterbeiter på Herøy (Mørk m.fl., 2022). Dette påvirker flokkstørrelse negativt for driftsåret 2021/22 og sannsynligvis både flokkstørrelsen, produksjonen og kalvetilgangen flere år framover.

3.3 Reindriftas arealbruk

Beitetyper, topografi, vær- og snøforhold og reinens vandresyklus bestemmer i stor grad driftsforløpet i reindriften. Variasjon i enkelte av disse faktorene mellom år, gjør at en i enkelte år må foreta visse justeringer i bruken av området.

Arealbrukskartet til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt er digitalisert og tilgjengelig på internett gjennom webadressen: «<https://kilden.nibio.no>». Arealbrukskartet ble tegnet på 1980-tallet og er ikke revidert siden. Dette arbeidet skal distriktet begynne med. Når det gjelder arealbrukskartet er det viktig å huske at kartet er ment å gi en oversikt over hovedtrekkene i distriktets bruk, men det vil aldri være helt nøyaktig eller helt dekkende. Avvikende bruk vil være både vanlig, nødvendig og lovlig både på grunn av årlige variasjoner i klima og beiteforhold og andre faktorer som f.eks. høy konsentrasjon av rovvilt i enkelte delområder. Innenfor grensene til reinbeitedistriktet har det vært gjennomført mange små og større arealinngrep som fører til forstyrrelser som påvirker reinens bruk av arealene. Derfor kan ikke arealbrukskartet brukes til å få detaljert oversikt over reinens bruk av området. Dette kan kun gjøres med direktekontakt med driverne i reinbeitedistriktet. Reinbeitedistriktet beskriver at de pågående klimaendringene fører til endret bruk av beiteområdene innenfor distriktets grenser. Særlig vinterbeitene blir i økende grad vanskelig tilgjengelige for reinen på grunn av våt og tung snø som kommer i perioder med nedbør og temperaturer over og rundt frysepunktet. Tilsvarende kan de pågående klimaendringene føre til at senvinterbeitene som heller mot sør og vest kan få økt tilgjengelighet pga. framskyndet snøsmelting som følge av nedbør i kombinasjon med temperaturer over 0° C.

I årene fram til reindriftsåret 2007/2008 var reintallet i sluttstatus (31/3; Reindriftsforvaltningen, 2013) i Røssåga/Toven reinbeitedistrikt over 1.000 rein. Deretter falt reintallet i sluttstatus raskt til bare 138 rein i 2011/12 (Reindriftsforvaltningen, 2013). Fram til 2013/14 var reintallet under 300 dyr, før det igjen begynte å stige. Siden driftsåret 2017/18 har reintallet i distriktet variert mellom 900 og 1.000 (Landbruksdirektoratet, 2022). Dette betyr at distriktet det i en lengre periode har hatt et lavt reintall, noe som har ført til at store deler av beiteressursene i arealene til distriktet ikke har blitt benyttet. Det kan derfor være en oppfatning blant lokalbefolkningen at reinen ikke bruker deler av utmarksbeitene lengre.

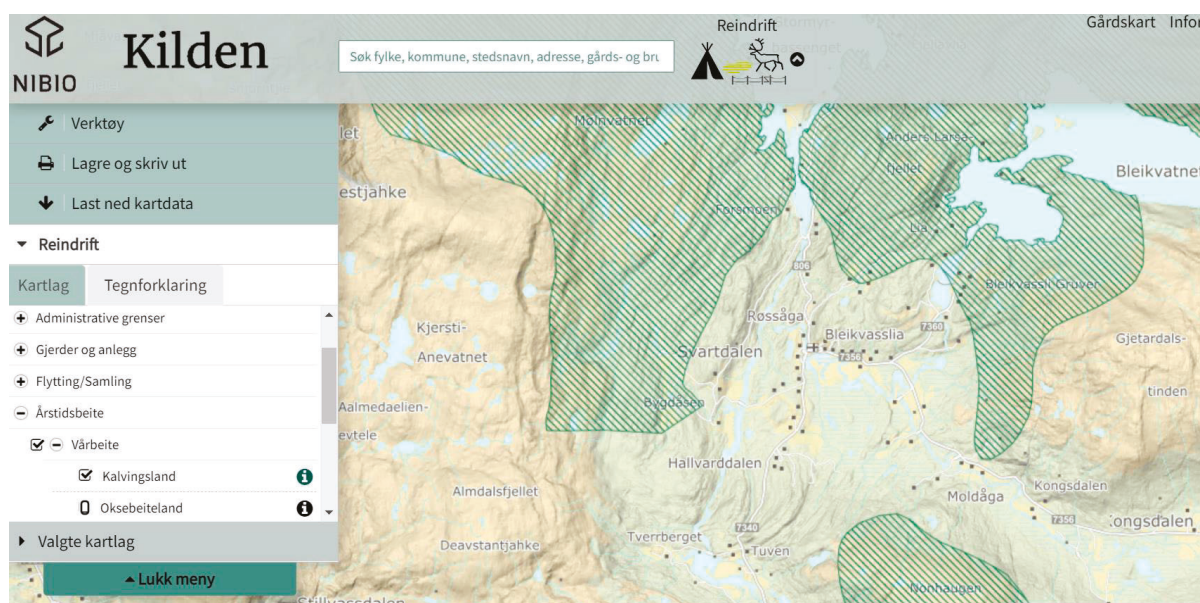
3.4 Verdivurdering

3.4.1 Arealbruk gjennom reindriftsåret

Beitetyper, topografi, vær- og snøforhold og reinens vandresyklus bestemmer i stor grad driftsforløpet i reindriften. Variasjon i enkelte av disse faktorene mellom år, gjør at en i enkelte år må foreta visse justeringer i bruken av området. Enkelte år brukes reinbeitedistriktet både som helårsdistrikt og sesongbeitedistrikt. Det er derfor ikke helt markerte grenser mellom de ulike årstidsbeitene, likevel fører både terreng og beiteforhold til at det har dannet seg et visst system i bruken av distriktet til ulike årstider.

Vårbeiter og kalvingsland: Reinen kalver om våren og et godt kalvingsområde er av stor betydning og legger grunnlaget for reindriftnas produksjon. Området bør ha en kombinasjon av snø og barmark og i kalvingsperioden har simlene behov for områder med lite ferdsel for å unngå forstyrrelser. Bukkene bør være i et område med lite dyrket mark, da disse har en tendens til å trekke inn og beite på dyrka mark i vårperioden.

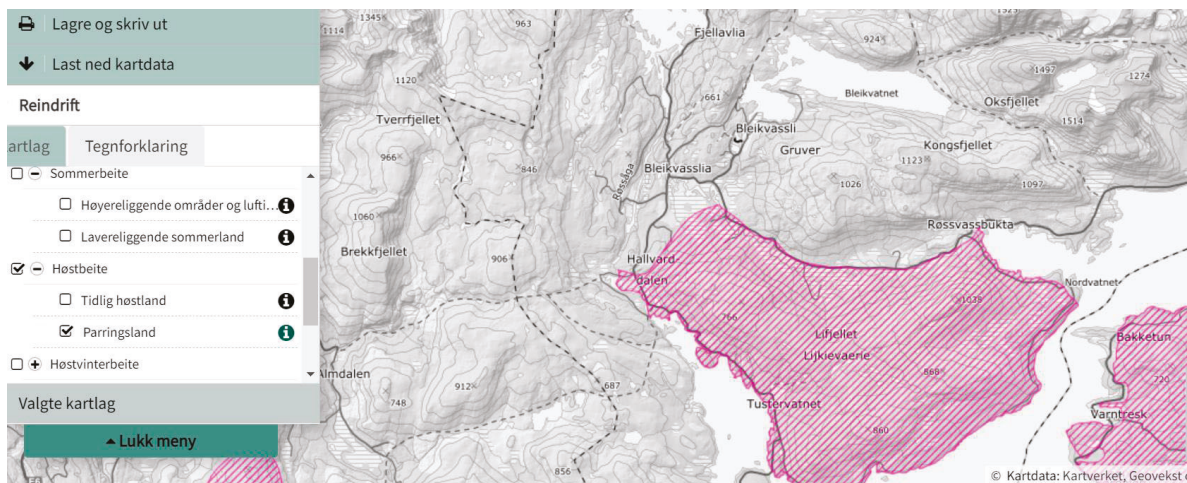
Vårbeitene inkludert kalvingslandet til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt er fordelt over et stort område mellom Elsfjorden - Korgen i nord og sørøstover mot Røssvatnet. I området ved og rundt Bleikvasslia ligger snøen ofte langt utover våren sammenlignet med arealer som ligger nærmere kysten. På arealer som heller mot sør og sørvest blir det først snøfrie partier utover sen vinteren/våren og der vil reinen etter hvert finne ny voksende vegetasjon («grønne planter»). Enkelte simler kan bruke arealer både nord og sør for Bleikvasslia som kalvingsområder (Figur 7). Med de pågående klimaendringene med tidligere snøbar mark om våren, kan disse arealene i framtiden få ytterligere økt verdi som kalvingsland. Simler som skal kalve trekker bort fra områder med menneskelig aktivitet når det nærmer seg kalving. I perioden like etter kalving unngår også simlene slike områder. Dermed vil ikke nærområdene til boligbebyggelsen i Bleikvasslia bli brukt av reinen som kalvingsland. Dette arealet har derfor liten verdi som vårbeiter for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt.

Figur 7. Deler av arealbrukskartet til Røssåga/Toven reinbeitedistrikts der kalvingslandet (vårbeitene) er markert med «skravert» felt (kartet er hentet fra <http://kilden.nibio.no>).

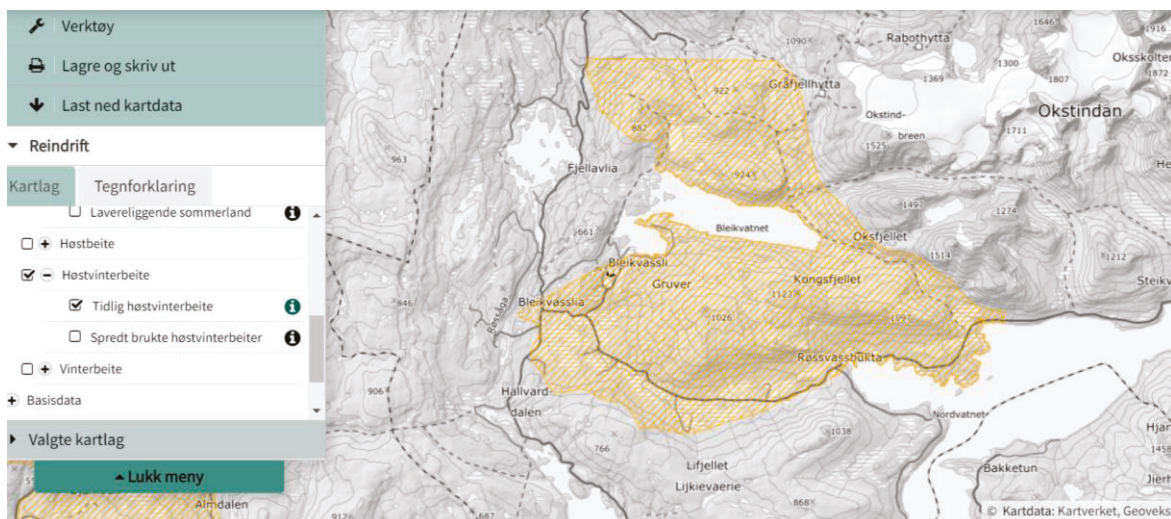
Sommerbeiter: I perioder om sommeren med mye insekter trekker reinen mot høyfjellsområder. Etter kortere beiteperioder stiller reinen seg enten på høydedrag uten høyere vegetasjon, der vinden holder insektene unna, eller inn på is- og snøbreer der insektplagen er liten for å få pauser fra insektplagen. Det er derfor viktig at det er gode reinbeiter som daler, lier og snøleier i nærheten av slike hvileplasser slik at en sikrer god tilvekst på reinen. Sommerbeitene ligger hovedsakelig i fjellområdene øst for E6 (strekningen Luktvatn – Herringen) og østover mot distriktsgrensa i Røssvatnet. Områdene rundt boligbebyggelsen i Bleikvasslia blir lite brukt som sommerbeiter- og luftingsområde og området har liten verdi for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt.

Høstbeiter: Tidlig høstland er områder hvor reinen beiter tidlig på høsten, og hvor reinen på naturlig måte spres på leting etter sopp. Denne tida kalles ofte spredningstid. Reinen har paringstid i løpet av høstperioden, og det er viktig for neste års reproduksjon at reinen ikke forstyrres og går for spredt slik at samtlige simler blir paret. I brunsttiden bør reinen helst være på flate områder, med nærhet til næringsrike simlebeiter. Lifjellet som ligger sørøst for Bleikvasslia (Figur 8) er et viktig paringsland og området har middels til stor verdi for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt.

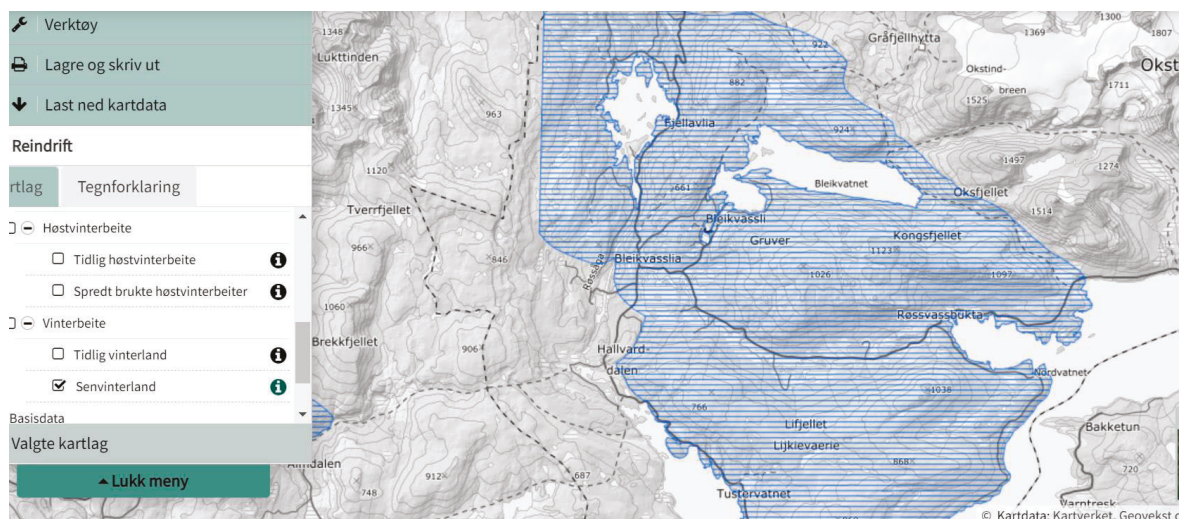
Figur 8. Deler av arealbrukskartet til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt der paringslandet er markert med «skravert» felt (kartet er hentet fra <http://kilden.nibio.no>).

Høstvinterbeiter og tidlig vinterland: Etter parringen beveger reinen seg nordover fra Lijfjellet, passerer Kongsdalen og Bleikvassliområdet på trekket mot høstvinter- og vinterbeitene som ligger lengre nord og vest i distriktet (Figur 9). Planområdet for Høgda boligfelt inngår i disse tidlige høstvinterbeitene. Arealene har middels til stor verdi for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt. Dersom de pågående klimaendringene fører til at beitene på disse arealene blir tilgjengelige lengere utover høsten/tidlig vinter, kan de få økt verdi som tidlig vinterland.

Figur 9. Deler av arealbrukskartet til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt der tidlig høstvinterbeiter er markert med «skravert» felt (kartet er hentet fra <http://kilden.nibio.no>).

Senvinterbeiter: Avhengig av hvor mye snø som ligger utredningsområdet på senvinteren og hvilke vinterbeiter nærmere kysten som har vært benyttet det enkelte år, kan store deler av arealene rundt Bleikvasslia (Figur 10) brukes som sene vinterbeiter med varierende intensitet.

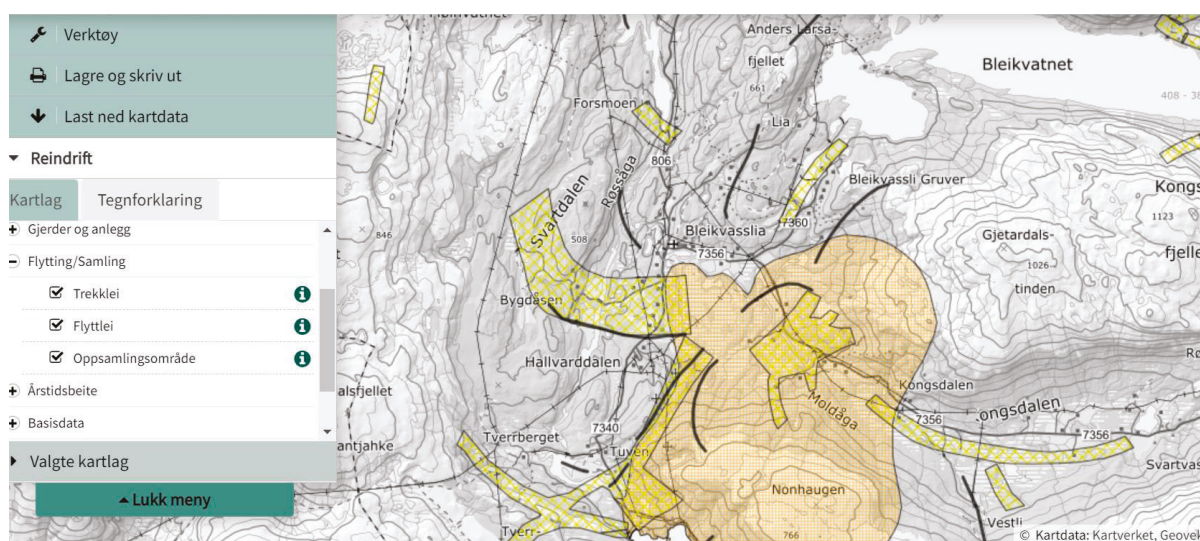

Figur 10. Deler av arealbrukskartet til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt der senvinterlandet er markert med «skravert» felt (kartet er hentet fra <http://kilden.nibio.no>).

I en ny veileder for reindrift og plan- og bygningsloven (Landbruks- og matdepartementet, 2021) er det beskrevet følgende: «Vinterbeitene er som oftest minimumsbeiter, det vil si at det er disse beitene som er avgjørende for reinsens kondisjon og overlevelse. Minimumsbeite er det årstidsbeite som begrenser distriktets reintall, og er et viktig grunnlag for fastsettelsen av distriktets øvre reintall.» I og med at tilgangen på vinterbeiter er minimumsfaktoren for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt, er verdien av utredningsområdet vurdert som stor for reindrifta.

3.4.2 Oppsamlingsområder

Oppsamlingsområder har en viktig funksjon for reinbeitedistriktet. Det betyr at det har en naturlig avgrensning der reinen samles før den skal flyttes til nye beiteområder. Det er et viktig oppsamlingsområde like sør for Bleikvasslia (Figur 11). Verdien av oppsamlingsområdet er middels til stor for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt.

Figur 11. Deler av arealbrukskartet til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt der oppsamlingsområder (gul-farget smårutet område), flyttleier (gult rutenett innenfor sorte streker) og trekkleier (Sorte tykke streker) er tegnet inn (kartet er hentet fra <http://kilden.nibio.no>).

3.4.3 Flytte- og trekkveier

Reindriften er avhengig av flytte- og trekkveier mellom beiteområdene. Adgangen til fritt og uhindret å drive og forflytte rein er hjemlet i «Lov om reindrift» § 22. Det går flere sentrale flytt- og trekkveier nord, sør og vest for utredningsområdet (Figur 11). Disse flytt- og trekkveiene er viktige for at reinen skal kunne forflytte seg mellom de ulike sesongbeitene. Reinens bruk av trekkveiene som ligger nærmest boligbebyggelsen i Bleikvasslia er allerede negativt påvirket av menneskelig aktivitet ved at reinen ikke beveger seg inn mot området når det er mye utendørs aktivitet i området. Opprettholdelse av dagens flytt- og trekkveier er helt avgjørende for at Røssåga/Toven reinbeitedistrikt skal kunne flytte reinen mellom de ulike sesongbeitene. Det er også viktig at adkomst til og fra årstidsbeitene (flytte- og trekkveier), oppsamlingsplasser og kalvingslandet blir minst mulig forstyrret av menneskelig aktivitet og inngrep. Verdien av flytt- og trekkveiene er stor.

3.4.4 Fremtidig reindriftsvirksomhet (fram mot år 2040)

Reindriften vil gjennom planverket i utgangspunktet være sikret mot en nedbygging, men i praksis kan en risikere en «bit for bit» nedbygging av arealene, da denne typen utbygging som følge av mangel på overordnet planlegging skaper mange negative konsekvenser for samisk reindrift (Coclin *et al.*, 1992). Reindriftsutøverne frykter at viktige beiteområder og trekkveier kan bli ytterligere forstyrret av hyttebygging og økt trafikk, både av turgåere og motorisert ferdsel.

Reindriftnæringen forutsetter at forvaltningen arbeider aktivt for å holde rovviltbestanden innenfor fastsatte bestandsmål. Særlig nærheten til de store villmarksområdene innover i Sverige skaper frykt for at en økende rovdyrstamme i disse områdene vil føre til økt forekomst av streifdyr inn i distriktet.

3.4.5 Samlet verdivurdering

Det er allerede betydelige arealinngrep (boligfelt, veier, skianlegg og dyrkamark) i nærheten av det planlagte boligfeltet slik at reinen allerede i dag har en betydelig unnvikelse fra området. Særlig vest for planlagte Høgda boligfelt er det mange arealinngrep. Planområdet utgjør en viktig del av høst vinterbeitene til distriktet i tillegg til at det går viktige trekk- og flyttlei forbi planområdet. Planområdet vurderes derfor til å ha **«middels stor verdi»** for reindriften (tabell 4, Figur 12).

Verdivurdering Høgda boligfelt				
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
-----	-----	-----	-----	-----
		▲		

Figur 12. Høgda boligfelt, verdien av planområdet for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt.

3.5 Samlet belastning for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt

Det har de siste årene vært et økende fokus på hvordan summen av alle inngrep og forstyrrelses-elementer innenfor et reinbeitedistrikts arealer påvirker reinens bruk av de ulike sesongbeitene. Derfor skal en ved vurdering av påvirkning og konsekvensene for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt ved etablering av Høgda boligfelt i Bleikvasslia skal ta hensyn til omfanget av andre inngrep og forstyrrelses-elementer innenfor reindriften arealer. Dersom det ikke hadde vært noen andre inngrep i disse arealene, ville konsekvensene vært betydelig mindre for reindriften sammenlignet med en situasjon der reinen er utsatt for forstyrrelser i store deler av de viktige sesongbeiteområdene. Det direkte arealtapet ved hver boligetablering er ikke så stort, men det indirekte tapet som følge av menneskelig aktivitet i tilknytning til boligfeltene kan føre til at viktige beiteområder ikke blir optimalt utnyttet av reinen.

Følgende eksisterende inngrep og forstyrrelseselementer vurderes å ha økt den samlede belastning for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt (listen er ikke uttømmende):

- Reguleringen av Røssvatnet og Bleikvatnet har hatt store virkninger for reindrifta i området. I tillegg til at svært store beitearealer har blitt lagt under vann tar det, på grunn av reguleringen, lengre tid før vannene fryser til is. Dette endrer lokalklimaet i området. Bl.a. blir det på grunn av høyere luftfuktighet økt dannelse av skarpe iskrystaller på vegetasjonen i perioder med barfrost om høsten. Lengre perioder kan føre til at vegetasjonen blir nediset som følge av at det endrete klimaet. Reinen prøver å unngå å beite på vegetasjon med slike krystaller og trekker oppover i landskapet/bort fra de oppdemte vannene. Dermed kan store beitearealer rundt de oppdemte vannene bli liggende ubeitet utover senhøsten. Dette fører til uønsket beitetrykk på vinterbeitene for tidlig i sesongen og kan føre til mangel på vinterbeiter senere i sesongen.
- Etableringen av ny E6 fra Korgfjellet til Mosjøen langs en ny trasé lang deler av strekningen fører til at flere viktige flyttleier er avskåret (bl.a. på grunn av dype skjæringer og høye fyllinger). I tillegg er fartsgrensen hevet. E6 i seg selv representerer en barriere, i tillegg til at det er fare for påkjørsler av rein langs veien. Det har vært en kontinuerlig økning i trafikken på denne strekningen. Med den hevede hastigheten vil arbeid med flytting av rein langs/på tvers av E6 medføre stor ulykkesfare.
- Etableringen av Toventunellen med tilførselsveien har ført til mye trafikk inn i et beiteområde som tidligere var et lite forstyrret beiteområde for distriktet. Disse beitene hadde stor verdi for distriktet.
- Det har vært et kontinuerlig «trykk» mot arealene til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt for etablering av nye hytter. Dette gjelder også i vinterbeiteområdene langs kysten. Det har vært en kontinuerlig oppgradering av standarden på hyttene i området de siste årene. Hyttene har blitt fullisolert, fått innlagt strøm, innlagt vann og internett. Dette har ført til endring i bruken fra noen få dager på høsten og i påskeferien til helårsbruk. Dermed oppstår det kontinuerlig forstyrrelser på reinen gjennom hele driftsåret. Etter pandemiutbruddet 2020 har dette blitt forsterket i og med at det i denne perioden har vært en økning i bruken av hjemmekontor. Enkelte hytteeiere har «flyttet» hjemmekontoret til hytta, slik at det har blitt ytterligere økning i bruk av hyttene. Signaler fra offentlige myndigheter og næringsliv kan tyde på at ordningen med hjemmekontor deler av arbeidstiden vil bli videreført. Noe som vil opprettholde forstyrrelsene i viktige sesongbeiter for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt.
- Opprinnelig var Alsta (Alstenøya) vinterbeiteland, men på grunn svært mange inngrep (boligbebyggelse, industriområder, nydyrking av innmark mm.) og forstyrrelser fra disse er dette området i realiteten tapt som vinterbeiter.
- Nordlandsbanen passerer rett igjennom viktige beiteområder på strekningen fra Holandsvika, gjennom Elsfjorden og til Bjerka. På denne jernbanestrekningen opplever distriktet årvisst påkjørsler av rein. For å unngå påkjørsler forsøker distriktet gjennom gjeting å holde reinen unna arealene nærmest linja. På grunn av dette får ikke reinen til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt utnyttet beitene i dette området optimalt. Dette er ifølge distriktet beiter av svært god kvalitet.
- Korgfjellet fjellstue driver hotell drift på «toppen» av Korgfjellet. Dette er et sentralt område for distriktet (høstvinter-, senvinter- og vårbeiter). Det er betydelig menneskelig aktivitet (turgåing, skiturer, hundekjøring) ut i beiteområdene rundt fjellstua. Denne aktiviteten har stor forstyrrende virkning på reinen som oppholder seg i området.
- Det går flere snøskuterløyper innenfor grensene til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt. Bl.a. beskriver distriktet at prøveordninga med løype fra Korgfjellet til Tustervatnet førte til problemer for distriktet. I tillegg er det betydelig forstyrrende aktivitet etter løypa som passerer Kongsdalen

og løypa som går fra Bryggfjelldalen, krysser veien opp til Korgfjellet og går sørover mot Helfjellet.

- HV har en leir på Drevjemoen der det bl.a. er skytebaner. Øvingsaktivitet på Drevjemoen kan føre til problemer med å flytte reinen etter flyttleia som går gjennom området. I tillegg representerer er dette området gode høst- og høstvinterbeiter. Øvingsaktiviteten fører til redusert utnyttelse av dette beiteområdet, og skaper problemer for Røssåga/Toven når de skal holde tilsyn med/flytte reinen i området.
- I enkeltområder flere steder i distriktet hindrer tett planta granskog reinens beiteforflytning gjennom landskapet. I tillegg representerer slike tette plantefelt et tap av beiteressurser for reinbeitedistriktet.
- Det går flere kraftlinjer gjennom beiteområdet til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt. I enkelte områder kan disse utgjøre en barriere som det kan være vanskelig å få reinen til å passere under flytting. Særlig i perioder med fuktig vær avgir kraftlinjene en hørbar lyd (knitring/koronastøy) som reinen kan reagere på.
- På sommeren er reinen mye forstyrret av fotturisme, spesielt Rabothytta, like nord for Okstindbreen, er et mye benyttet turmål. Dette skaper forstyrrelser for reinen som bruker dette som sommerbeiter/luftingsområder.
- Fortsatt er jakt og fiske et av de store problemene distriktet har i dag i forhold til forstyrrelser. Spesielt småviltjakt med hund er problematisk; den starter samtidig som distriktet skal samle til slakt, og fører også til at brunsten blir forstyrret. Det pågår elgjakt i deler av paringslandet til reinen. I paringsperioden om høsten er det viktig at reinflokkene blir minst mulig forstyrret. Forstyrrelser kan føre til at ikke alle simlene blir paret i den samme syklusen. Dermed blir det forsinket paring, noe som fører til forsinket kalving påfølgende år. Dette gir igjen små kalver om høsten med redusert kjøttproduksjon på kalvene som slaktes, mens kalvene som skal brukes i avl vil ha redusert overlevelse påfølgende vinter (pga redusert kroppsstørrelse).

Samlet fører summen av alle disse inngrepene i Røssåga/Toven reinbeitedistrikt til at reinen ikke får ro i noen av årstidene. Dette gjør at oppholdet innenfor hvert av årstidsbeitene blir forkortet. Beitebruken kan bli forskjøvet og kommer ut av den naturlige årlige syklusen i bruken av de ulike sesongbeitene. Klimaendringer og økt eksponering for rovdyr forsterker de negative effektene av dette. Samlet sett fører dette til både dårlig ressursutnyttelse og merarbeid så vel som økte kostnader og reduserte inntekter.

3.5.1 Potensiell økning i samlet belastning i årene framover

- Det foreligger planer om vinterbrøyting opp til fjellstua på Korgfjellet. De siste årene har denne veien blitt åpnet før påske. Med vinterbrøyting, vil dette føre til at områdene vil bli tilgjengelige for friluftslivsaktiviteter hele vintersesongen. Dette vil kunne føre til økte forstyrrelser på reinen når den skal bruke området som høstvinterbeiter.
- Det ligger et grustak i flyttleia i Røssvassbukta. Røssåga/Toven reinbeitedistrikt frykter at økt byggeaktivitet i området kan føre til at det blir tatt ut grus fra dette grustaket, noe som kan føre til forstyrrelser og problemer når flyttleia skal brukes gjennom området. Grustaket ligger mellom dyrket mark, vei og bebodd hus slik at det allerede er i et sterkt påvirket område.
- I denne utredningen er det ikke gjennomført nærmere kartlegging av HVs eventuelle planer om økt øvingsaktivitet på Drevjemoen. En slik økning vil ha negativ virkning på reinens bruk av området.
- Det foreligger planer om etablering av datasenter og ammoniakfabrikk i Korgen. Disse er planlagt plassert i, og i nærheten av viktige beiteområder og trekk- og flyttleier. Dersom disse etableres, vil dette øke belastningen for reinbeitedistriktet.

- Det er et kontinuerlig press mot arealene til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt for å tillate etablering av fritidsbebyggelse. Dette gjelder alle sesongbeitene (både inne i landet og vinterbeiteområdene i fjord- og kyststrøkene. Det er under planlegging etablering av nye hyttefelt ved Røssvatnet (Sundsåsen- og Røssvassbukt hyttefelt).
- Røssåga/Toven reinbeitedistrikt beskriver at de årlig har betydelige tap av reinkalver til fredet rovvilt. Eksempelvis var kalvetilgangen i Røssåga/Toven «etter tap» 49 % for driftsåret 2020/21 (Landbruksdirektoratet, 2022). Dette tapet fører til redusert slakteuttak som igjen har en negativ virkning på økonomien i reindriftnæringen.

Alle disse forstyrrelseselementene og inngrepene reduserer reindriftnas fleksibilitet til å variere og utnytte de ulike sesongbeiteressursene optimalt. Røssåga/Toven reinbeitedistrikt allerede passert tålegrensen for inngrep og forstyrrelser, særlig i vinterbeiteområdene, og det er ikke «plass» for flere inngrep. Distriktet ser at de med dagens omfang, og sannsynligheten for nye inngrep og forstyrrelser i distriktenes arealer kan gjøre det vanskeligere å opprettholde reindriftna på dagens nivå i et langsiktig perspektiv.

4 Påvirkning og konsekvens

4.1.1 Direkte arealtap

Planområdet for Høgda boligfelt dekker under 2 dekar og utgjør et svært begrenset areal. Det ligger boligbebyggelse i umiddelbar nærhet av området i tillegg til at planområdet i stor grad er omgitt av eksisterende veier (Figur 2 og 3). Det betyr at området allerede i dag er lite tilgjengelig for reindrifta. Nedbygde arealer blir utilgjengelige for reinen. Ifølge kriteriene for vurdering av påvirkning karakteriseres de bebygde delene av planområdene som ødelagt for reindrifta. Dette gir **konsekvensgrad «--»** noe som tilsvarer betydelig grad av miljøskade for reindrifta (tabell 4, Figur 5).

4.1.2 Indirekte arealtap

Etablering av fem nye boliger i tilknytning til tettbebyggelsen i Bleikvasslia kan føre til en viss økt menneskelig aktivitet i influensområdet (arealene rundt planområdet for Høgda boligfelt). Det er allerede store arealinngrep og betydelig menneskelig aktivitet i dette området, slik at reinen allerede har redusert bruken av disse arealene.

Det vurderes derfor at påvirkningen fra etableringen av Høgda boligfelt fører til at influensområdet blir **«noe forringet»**. Dette gir **konsekvensgrad «-»** som tilsvarer noe miljøskade på arealets funksjon for reindrifta (tabell 4, Figur 5).

4.1.3 Påvirkning og konsekvens for utredningsområdet der samlet belastning av eksisterende og planlagte inngrep for reinbeitedistriktet hensyntas

Som beskrevet i 3.5 er samlet belastning for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt stor. I tillegg vil, som beskrevet i 3.5.1, samlet belastning med stor sannsynlighet øke i årene framover. Dette skal hensyntas ved vurdering av påvirkning ved eventuell etablering av hyttefeltene. Det er særlig påvirkning av trekk- og flyttleiene i influensområdet som forringer verdien av området. I tillegg er vinterbeiter minimumsressursen i distriktet og samlet belastning i vinterbeiteområdene vurderes til å være over tålegrensen. Derfor vurderes det at påvirkningen (inkludert samlet belastning) fører til at influensområdet blir mellom **«noe forringet»** og **«forringet»**. Dette gir **konsekvensgrad «-»** som tilsvarer noe miljøskade på arealets funksjon for reindrifta (tabell 4, Figur 5).

4.1.4 Anleggsperioden

Det er forventet betydelig aktivitet i planområdet i anleggsperioden. Reinen vil ikke oppholde seg i nærheten av anleggsområder når det pågår støyende arbeider. Det er viktig at dette arbeidet gjennomføres i perioder når reinen ikke skal benytte trekk- og flyttleiene som går forbi området. Påvirkningen på reinen fra anleggs- og byggearbeidene vil være avtakende med økende avstand til planområdet. Det vurderes derfor at påvirkningen fra anleggsperioden fører til at planområdet og det nærmeste influensområdet blir **«forringet»**. Dette gir **konsekvensgrad «--»** noe som tilsvarer betydelig miljøskade på arealets funksjon for reindrifta (tabell 4).

Tabell 4. Verdi, påvirkning og konsekvens ved etablering av Høgda boligfelt.

Planområdet	Verdi	Påvirkning	Konsekvensgrad
Direkte arealtap (nedbygd areal)	Middels	Ødelagt	«--» Betydelig miljøskade
Indirekte arealtap	Middels	Noe forringet	«-» Noe miljøskade
Samlet vurdering indirekte tap ¹	Middels	Noe forringet/ forringet	«-» Noe miljøskade
Anleggsperiode	Middels	Forringet	«--» Betydelig miljøskade

1) Vurderingen inkluderer samlet belastning for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt

5 Avbøtende tiltak og konklusjon

Ut fra konklusjonene knyttet til konsekvensene for reindrifta ved eventuell etablering av Høgda boligfelt i Bleikvasslia (kap. 4), vil etablering av boligfeltet føre til noe økt samlet belastning for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt. For å redusere den samlede belastningen for reinbeitedistriktet foreslås derfor at følgende avbøtende tiltak gjennomføres:

5.1 Avskjerming av utendørsbelysning, regulering av utendørsbelysning

Det bør settes krav til bruk av utendørsbelysning i tilknytning til boligfeltet. Eventuell vei- og utendørsbelysning skal avskjermes slik at den lyser ned mot bakken (ikke utover i terrenget). Særlig arealene nord og øst for planområdet bør ikke utsettes for unødvendig belysning.

5.2 Avbøtende tiltak i anleggsperioden:

5.2.1 Stopp i anleggsarbeidet når rein skal flyttes forbi anleggsområdet

Generell erfaring tilsier at reinen ikke vil oppholde seg i nærheten når støyende anleggsarbeid gjennomføres. Dersom det pågår støyende anleggsarbeid når reinen skal passere forbi anleggsområdet, kan det være vanskelig å få reinen til å passere forbi området. Det må etableres kontakt mellom byggeledelsen og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt slik at det blir mulig å innføre korte stans i anleggsarbeidet når det skal samles og/eller flyttes rein forbi/i nærheten av anleggsområdet.

5.3 Konklusjon

Utredningsområdet for Høgda boligfelt ligger innenfor grensene til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt. Boligfeltet er planlagt i nærheten av boligbebyggelsen i Bleikvasslia. Det betyr at det allerede er betydelige arealinngrep i området og at menneskelig aktivitet påvirker reinens bruk av beiteressursene i området. Det går verdifulle trekk- og flyttleier i nærheten av det planlagte boligfeltet. Området brukes som høstvinterbeiter. Med de pågående klimaendringene kan området få økt verdi som høstvinter- og tidlig vinterland. Samlet vurderes derfor planområdene å ha «**middels stor verdi**» for reindrifta (tabell 4).

Samlet belastning for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt er stor, og ethvert nytt inngrep reduserer fleksibiliteten til distriktet. I tillegg vil samlet belastning med stor sannsynlighet øke i årene framover. Dette skal hensyntas ved vurdering av påvirkning ved eventuell etablering av Høgda boligfelt. Etablering av boligfeltet vil gi et arealtap på under 2 dekar i et område som allerede er sterkt påvirket (nærhet til boligbebyggelse, dyrka innmark og veier). I og med at det går viktige trekk- og flyttleier i området og samlet belastning i samtlige sesongbeiter til distriktet vurderes til å være betydelig, vurderes det derfor at påvirkningen (inkludert samlet belastning) fører til at influensområdet blir mellom «**noe forringet**» og «**forringet**». Dette gir **konsekvensgrad «-»** som tilsvarer mellom noe miljøskade på arealets funksjon for reindrifta (tabell 4).

6 Referanser

- Aanes R., Linnell J.D., Swenson J.E., Støen O.G., Odden J. og Andresen R. 1996. *Menneskelig aktivitets innvirkning på klauvvilt og rovvilt* NINA Oppdragsmelding 412 [Lenke](#)
- Cocklin, C., Parker, S. & Hay, J. 1992. Notes on cumulative environmental change I: Concepts and issues. *J. Environm. Manage.* 35:31-49.
- Colman, J. E., Eftestøl, S., Tsegaye, D., Flydal, K. & Rannestad, O.T. 2016. Raggovidda vindpark. Sluttrapport – Effekter av vindparken på frittgående tamrein. Institutt for Biovitenskap, Universitetet i Oslo. 38 s.
- Colman J. E., Eftestøl S., Tsegaye D., Flydal, K. & Rannestad, O.T. 2020. Rákkočearru vindparks effekter på reinens arealbruk og den lokale reindriften. Institutt for Biovitenskap, Universitetet i Oslo. 51 sider.
- Eftestøl, S. & Colman, J.E. 2018. Utbygging av småkraft og oppgradering av større anlegg i et reinbeiteområde – Utfordringer og muligheter. NVE-rapport 79/2018. 60 sider.
- Eftestøl, S., Tsegaye, D., Eilertsen, S.M., Flydal, K., Lifjell, T. & Colman, J.E. 2017. Cumulative effects of human activities and infrastructure on reindeer and reindeer husbandry – preliminary result for power lines. Poster på Nordic conference on Reindeer Husbandry Research, Jukkasjärvi, Sweeden, 29-31 May 2017.
- Eftestøl S., Tsegaye D., Flydal K. og Colman J.E. 2018. VannRein: Utbygging av småkraft og oppgradering av større anlegg i et reinbeiteområde - Utfordringer og muligheter. Institutt for biovitenskap, Universitetet i Oslo.
- Eftestøl S., Tsegaye D., Flydal K. og Colman J.E. 2021. Cumulative effects on infrastructure and human disturbance: a case study with reindeer. *Landscape Ecol* 36 doi.org/10.1007/s10980-021-01263-1.
- Landbruksdirektoratet 2014. *Produktark: reindrift – Flyttlei*, Publisert 15.10.2014 [Lenke](#)
- Landbruksdirektoratet 2017. *Informasjon om reindriften arealbrukskart (reindriftskart)*, Publisert 20.12.2017 [Lenke](#)
- Landbruks- og matdepartementet 2021. Reindrift og plan- og bygningsloven – Veileder M-0758 B. Oppdatert 16.06.2022. Hentet fra Regjeringen (01.08.2022): <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/reindrift-og-plan-og-bygningsloven/id2846344/>
- Landbruksdirektoratet 2022. *Ressursregnskap for reindriftnæringen. For reindriftsåret 1. april 2020 – 31. mars 2021*, Rapport nr 32/2021 [Lenke](#)
- Lie, I., Vistnes, I. og Nellemann, C. 2006. *Bit for bit utbygging av hytter reduserer reindriften beitearealer* Utmark 2/2006 [Lenke](#)
- Lyftingsmo, E. 1962. Reindriften og vassdragsreguleringar. *Tidsskrift for Det Norske Landbruk* 69 (12), 276-287.
- Mørk, T., Nymo, I.H., Davidson, R., Valheim, M., Åkesson, C.P., Sivertsen, T. & Bernhoft, A. 2022. Kobberforgiftning hos tamrein i Herøy kommune våren 2022. VI rapport 47. Veterinærinstituttet 2022.
- Norconsult 2021. Fagrapport reindrift. Konsekvensutredning ny 420 kV Lebesby – Varangerbotn. Dokument nr. 4. Versjon J05. 98 sider.
- Reindriftsforvaltningen 2013. *Ressursregnskap for reindriftnæringen*. 108 sider.
- Sametinget 2010. *Sametingets planveileder*; Publisert 2010 [Lenke](#)
- Skarin, A., Danell, O., Bergstrom, R. & Moen, J. 2004. *Insect avoidance may override human disturbances in reindeer habitat selection* Rangifer 24 [Lenke](#)
- Skarin, A., Danell, O., Bergstrom, R. & Moen, J. 2008. *Summer habitat preferences of GPS-collared reindeer* Rangifer tarandus tarandus Wildlife Biology 14 [Lenke](#)
- Statens vegvesen 2018. *Konsekvensanalyser - Håndbok V712*. Oppdatert august 2021. Statens vegvesens håndbokserie [Lenke](#)
- Strand, O., Colman, J., Eftestøl, S., Sandstrøm, P., Skarin, A. & Thomassen, J. 2017. Vindkraft og reinsdyr – en kunnskapssyntese. NINA Rapport 1305.
- Vistnes, I., Nellemann, C. og Bull, K.S. 2004. *Inngrep i reinbeiteland* NINA Temahefte 26

Nøkkelord:	Boligfelt, reindrift, konsekvenser og avbøtende tiltak
Key words:	Detached houses, reindeer husbandry, environmental assessment, conflict reducing efforts
Andre aktuelle publikasjoner fra prosjekt:	

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.

